

## СТАНОВИЩЕ

от доц. д.ф.н. Маргарита Захариева Младенова  
по конкурса за професор по професионално направление  
2.1. Филология, обявен от Кирило-Методиевския научен център  
ДВ бр. 36/27.4.2018 г.

В обявения от Кирило-Методиевския научен център конкурс за професор по професионално направление 2.1. Филология единствена кандидатка е **доц. д-р Веселка Неделчева Желязкова**, която е на основна работа в Кирило-Методиевския научен център. Както личи от приложената справка, трудовете на кандидатката, които трябва да бъдат оценени, се отнасят към периода 2003–2018 г., т.е. след хабилитирането ѝ като доцент.

Веселка Желязкова започва трудовата си биография като учителка в 73 ЕСПУ през 1983–1984 г., а от 1984 г. постъпва на работа като проучвател в Лабораторията за изследване редакциите на старобългарския език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От тогава до сега работата ѝ е свързана с изследването на старобългарски и изобщо славянски писмени паметници, техните текстологични и езикови взаимодействия. След закриването на Лабораторията през 1991 г. работи в Института за български език при БАН, а от 1999 г. – в Кирило-Методиевския научен център.

В конкурса за професор тя участва с 44 публикации – 3 книги, 25 научни статии и студии, които са излезли след хабилитацията ѝ като доцент, както и с 24 доклада в национални и международни конференции. От публикациите ѝ преди и след 2003 г. особено се открояват големите колективни работи, свързани с проучването на голям брой текстове по повече преписи, както и Кирило-Методиевската библиография. Макар и осъществени в съавторство, те говорят не само за професионалните ѝ качества, но и за организационни способности и съвременен начин на мислене, при който професионализмът надделява над желанието за индивидуална изява и дава блестящи резултати в реализираните изследователски проучвания и издадени стари текстове.

Работата ѝ, която може да се разглежда като хабилитационен труд по конкурса за професор, е свързана с палеографското, текстологично и езиково

изследване на библейската книга Изход в славянската книжовна традиция във взаимодействието ѝ с гръцката традиция. Тя включва освен комплексното изследване на текста, също пълен речник-индекс на текста, както и гръцко-старобългарски индекс, които сами по себе си са ценен принос в старобългарската лексикология. Освен това авторката е подготвила и пълно издание на текста по най-стария известен досега негов препис с привлечени разночетения от по-късни преписи. Предполагам, че е излишно да се подчертава необходимостта от общо книжно издание на тези изследвания и на текста на паметника, която е очевидна, но изисква още авторски и издателски усилия, които невинаги могат да се приключат бързо във времето. Във всички случаи такова пълно монографично изследване, отразяващо както текстовата традиция, така и езиковите особености на паметника, е важно както за по-нататъшните проучвания на собствения му текст, така и за изследването на библейската традиция сред славяните като цяло, върху която работят мнозина индивидуални изследователи и авторски колективи. За задълбочената работа на В. Желязкова в тази област свидетелства и нейната ангажираност в работата на Библейската комисия към Международния комитет на славистите, където се извършва широка изследователска работа върху най-старите славянски преводи на Библията, тяхното развитие, преводаческата техника, с която са осъществени и текстологичните взаимоотношения между отделните редакции. Проучванията ѝ върху южнославянските преписи на книга Изход потвърждават наблюденията и от други паметници, че влахо-молдавската книжнина на старобългарски език е под въздействието на Търновската книжовна школа, чието продължение след падането на Търново преминава северно от р. Дунав и трае още няколко столетия на територията на влашките и молдовските княжества и воеводства. Важно е мястото на микротекстовото изследване, което позволява да се проследят двете групи паметници, както и техните езикови особености. Проследяването на по-нататъшното развитие на преписите в рамките на Минея и Триода е важна част от изследването на цялостната текстова традиция отразяваща Кирило-Методиевия паримеен превод, обогатен с по-късния небогослужебен превод.

Не може да се прокаря рязка граница между лексиколожките изследвания на книга Изход и посочените на второ място в автосправката на В. Желязкова лексиколожки проучвания, свързани с изучаването на най-старите текстове на старобългарски език, в които се обръща внимание на два типа лексикални иновации, неизбежни при преминаването от устна към книжовна форма на езика – сложните думи и неколкословните наименования. Ориентацията на изследванията „от гръцката дума към нейните старобългарски еквиваленти“ дава възможност да се разкрият механизмите за попълване на интелектуалната лексика на славянския книжовен език. Изобщо двусъставните думи, както и словообразователните калки на гръцките образци дават ценен материал за обогатяването на новия книжовен език с интелектуална лексика по-често с домашен лексикален материал, но също и с преки заемки.

Сред колективните работи на кандидатката най-ярко се откроява големият проект, осъществен съвместно с Института за руски език „В. В. Виноградов“ върху двутомното издание на нестишния Пролог, който отразява дългогодишните й занимания с текстовете от Пролога и в който тя е подготвила за печат основния текст на най-стария препис – Софийския. Проектът е осъществен на базата на 54 преписа и фрагмента и представя паметника в максимално възможна пълнота. Този труд представя и кандидатката в най-добрата светлина като комплексен специалист, познаващ в детайли както езиковата система, така и текстовата структура на паметника. Тази работа отново е свързана с лексиколожките проучвания, които споменахме и при предходната група авторски текстове на В. Желязкова.

Изброените дотук изследвания на кандидатката, посветени на текстове и паметници от най-ранния период, както и на развитието на по-късната им традиция в славянските култури неизбежно води и до проблематиката на Кирило-Методиевото дело и по-късните му традиции. На продължението им през XX в. е посветена статията й, която проследява Кирило-Методиевската тема в българската емигрантска литература и периодика в Северна Америка. Тази тема плавно се прелива и в дългогодишната й работа над Кирило-Методиевската библиография (съвместно с Н. Зафирова), която сама по себе си е изключително

ценен източник на информация за целия палеославистичен колегиум. За изключителната задълбоченост и прецизност на работата на авторката свидетелстват практически всички представени по конкурса работи, които дават материал и за по-нататъшни проучвания на други изследователи. За това говори и високата цитируемост, документирана във връзка с конкурса (общо 302 цитирания) на всички представени трудове. Те в най-голяма степен доказват полезността и стабилното научно равнище на нейните работи. Те са свидетелство и за способността ѝ да се ориентира в палеославистичната проблематика към актуални, търсени и непубликувани досега оригинални текстове, които разширяват научните представи за Кирило-Методиевото дело като цяло от най-ранния му период до време много близко до нашата съвременност и дават представа за участието му във формирането на съвременната национална идентичност на славянските народи..

В резултат от казаното дотук предлагам на почитаемото научно жури да присъди на доц. д-р Веселка Неделчева Желязкова академичната длъжност „професор“ по научната специалност 2.1 Филология.

София, 15.9.2018 г.

Член на журито:

(Доц. д-р Маргарита Младенова)